

Koos van Deurzen

Landschapsbeheer Vleuten-De Meern

Zes mannen, vier baarden, een hoop gereedschap en een stel weerbarstige knotwilgen. In deze setting voelt Koos van Deurzen (52), vrijwilliger bij Vereniging Landschapsbeheer Vleuten-De Meern, zich helemaal in zijn element.

Een regenachtige middag in januari, ergens in de polder bij Harmelen. Op het erf van kaasboerderij 't Klaverblad staat een kleine keet, naast een aanhangwagen vol natte boomstammen. In de keet zitten zes mannen, gehuld in dikke werkjassen en stevige zaaglaarzen. Met rode wangen lepelen ze hun soep naar binnen, terwijl het regenwater uit hun baarden op de tafel drupt. Op de vloer ligt een dikke laag modder, aan de wand hangt een tekening van een paar knotwilgen.

Als de mannen zijn uitgegeten, draaien Koos en Sebastiaan een sjekkie, dat ze buiten oproken. Jan, Frans, Reint en Hans drinken nog een bakkie. Dan is het tijd om weer aan de slag te gaan. Over een drassig weiland lopen de mannen naar een bos van dertig bij dertig meter, omringd door een smalle sloot. Ze stappen door de bruine plassen en zoeken hun gereedschap. Op de ene plek snoeit iemand een vlierstruik, op een andere bouwt iemand een 'ril', een stapel snoeihout waar kleine dieren onder kunnen schuilen. Weer ergens anders trekken drie mannen uit alle macht aan de stam van een es, die ze hebben omgezaagd en die in de sloot is gevallen.

Geriefbos

Om half negen zijn de mannen vanochtend begonnen en ze gaan nog tot drie uur 's middags door. In totaal, zo verwachten ze, zal het opknappen van dit 'geriefbos' drie dagen duren. Boeren gebruikten het hout uit deze bosjes vroeger om te stoken in de winter en om gereedschapsstelen, hekken en manden van te maken. Na de komst van cv-ketel en doehet-zelfzaak steken ze echter nog maar zelden tijd in het onderhoud ervan. Toch hebben geriefbosjes een grote waarde. Niet alleen in cultuurhistorisch opzicht, maar ook als habitat voor bijzondere flora en fauna.

Om de geriefbosjes deze functie van natuurgebied te laten vervullen, is echter wel onderhoud nodig. Alleen door ze elk jaar uit te dunnen, kunnen goed ontwikkelde bosjes ontstaan met gezonde wilgen, elzen en kastanjes. En dat is waar Koos en zijn mannen om de hoek komen kijken. Elk jaar knotten ze wilgen, rooien ze bomen en fatsoeneren ze struiken. De stammen nemen ze mee en verwerken ze tot openhaardhout. Het geldt dat dit hout oplevert, gebruiken ze weer om hun machines en gereedschap te onderhouden.

"Kijk", zegt Koos, terwijl hij een trek van zijn sigaret neemt. "In die sloot ben ik vanochtend bijna koppie onder gegaan, toen ik op een boomstam kroop om er een touw aan te bevestigen. Ik glipte er vanaf en kwam in het water terecht, maar kon me nog net vastgrijpen. Mijn sjekbuil is gelukkig droog gebleven." Een nat pak is niet het enige risico dat de vrijwilligers



lopen. Zo kreeg Koos eens een bosroos in zijn oog, een grote doorn die zijn pupil raakte maar niet beschadigde. Ook viel hij een keer van twee meter hoogte van een ladder. “Een echte boekhouder zul je hier niet snel zien”, lacht Koos. “Van een beetje spierpijn moet je gewoon houden. Omzwickende enkels, valpartijen, takken die in je gezicht zwiepen, sneeën in je vingers, klem zitten, het hoort er gewoon bij. De jodium in onze verbandkist is alweer op. Maar zelf hou ik wel van een beetje spanning.”

Lekker moe

Vroeger deed Koos veel aan sport, waaronder judo, honkbal en boksen. Ook diende hij jarenlang bij het Korps Mariniers. Maar nu is zijn werk zijn sport. “Het zware aan dit werk is niet eens zozeer de lichamelijke inspanning. De meest slopende factor is de wind. Als het warm is, kun je extra drinken. En als het regent of sneeuwt, kun je je daarop kleden. Maar die striemende wind vermoeit het meest.”

Opmerkelijk genoeg waren het precies die ontberingen die Koos zocht toen hij twee jaar geleden op zoek ging naar vrijwilligerswerk. “Nadat ik me had ingeschreven bij de Vrijwilligerscentrale zag ik in hun etalage een poster hangen van Landschapsbeheer. De vacature sprak me meteen aan. Hard werken in de buitenlucht en 's avonds uitgeput op de bank: dát is wat ik zocht.” En zo begon Koos in 2009 als vrijwilliger bij Landschapsbeheer Vleuten-De Meern. In het begin werd hij vooral begeleid door werkcoördinator Frans Compeer en Reint Klein Beekman, *godfather* van de vereniging. Maar, benadrukt Koos, iederéén gaf hem tips. “Dit werk is een kwestie van kijken, goed luisteren en gewoon doen. Iedereen kan het, als ie maar bereid is om te leren. Zo verging het ook ons ketelbinkie Joost, een scholier van veertien die bij ons zijn maatschappelijke stage kwam doen. Hij vond het zulk leuk werk dat ie ook op zijn vrije dag wilde komen. Dat is toch geweldig, zo'n apie!”

Dertig jaar natuurbeheer

Vereniging Landschapsbeheer Vleuten-De Meern is in 1974 opgericht door een aantal mensen die merkten dat knotwilgen verwaarloosd werden. Sindsdien breidde de vereniging haar werkgebied uit tot de hele westkant van de provincie Utrecht, maar de oorspronkelijke doelstelling is gebleven: het onderhoud van landschapselementen als geriefbosjes, houtwallen en grienden. Op dit moment telt de vereniging ruim zestig leden, van wie tien vrouwen.

Ook voor Koos was het werk direct een schot in de roos. Hoewel hij alleen een kleine reiskostenvergoeding krijgt – en soms een bord soep van de boerin – bood hij aan om zo veel mogelijk te werken. Meestal is dat drie dagen per week, soms loopt het op tot zes dagen. Sinds augustus 2010 is Koos ook ploegbaas van de groep, verantwoordelijk voor de wijze waarop het werk wordt uitgevoerd. Daarmee wil hij Frans ontlasten, die zich al ruim twintig jaar enorm betrokken voor de vereniging inzet. Ook besteedt Koos extra aandacht aan een vrijwilliger die onlangs zijn broer is verloren. “Dan neem ik hem even apart om wat te praten en mag ie een sjekkie van me bietsen.”

Wat maakt het werk zo leuk? “Ik vind het gewoon fijn om met mijn lijf te werken. Lekker de beuk erin. Vroeger was ik vaak geestelijk vermoeid. Nu ben ik lichamenlijk vermoeid, maar geestelijk volkomen ontspannen. Dat komt puur door dit werk. Ik heb het gevoel dat ik zinvol bezig ben. En ik werk met hele leuke mensen. In onze groep loopt van alles rond: een wetenschapper, een bioloog, een hoofd verkoop. Leuk, want je kunt nog eens over wat lullen.

Bovendien zijn ze allemaal sterk gemotiveerd. Ze willen niet alleen de handen uit de mouwen steken, maar zien er ook het nut van in. Ze willen weten waaróm we iets doen.”

Kameraden

De keerzijde van die betrokkenheid is dat het wel eens kan doorslaan in zwart-witdenken, vindt Koos. “Als het gaat om het milieu ben ik zelf van de middenweg. Natuurlijk ben ik voor natuurbehoud, maar ik snap ook dat op sommige plekken de snelweg verbreed moet worden. Een kwestie van prioriteiten stellen. Maar in onze groep zitten ook mensen die veel fanatieker zijn. Zoals Frans, die graag wil dat iedereen zijn eigen koffiemok meeneemt in plaats van plastic bekertjes te gebruiken. En die liever geen machines inzet. Maar als er twintig centimeter sneeuw ligt en we een berg hout moeten verplaatsen, pak ik toch echt de tractor erbij.”

Voor elk seizoen wat wils

De vrijwilligers van Landschapsbeheer Vleuten-De Meern werken het hele jaar door, op donderdag, vrijdag en zaterdag. Het zwaarste werk gebeurt in de winter, wanneer ze onder andere wilgen knotten. In het voorjaar houden ze zich bezig met nieuwe aanplant en het repareren van afrasteringen. In de zomer kloven ze het gekapte hout en wordt er gemaaid en gehooïd. En in de herfst onderhouden ze boomgaarden en leveren ze het openhaardhout af waarmee de vereniging een deel van haar kosten dekt. “Ons hout is heel gevarieerd van vorm”, vertelt Koos. “Een kuub is niet precies één kuub, zoals bij hout uit het tuincentrum. Maar het is van hoge kwaliteit. Bovendien zijn die verschillende vormen leuk voor kinderen. Mensen zijn er vaak erg blij mee. We brengen echt een stukje gezelligheid”.

Niet alleen qua milieubewustzijn, maar ook wat betreft hun beweegredenen zijn er grote verschillen in de groep, zegt Koos. “De één komt om lekker fysiek bezig te zijn, de ander omdat hij vindt dat de bosuil meer broedgelegenheid moet krijgen. Weer een ander wordt gek van zijn vrouw en is blij dat ie het huis uit kan. Allemaal oké! Zelf doe ik mee om twee redenen: de fysieke inspanning en de sfeer. Het is gewoon een feest om met deze groep te werken. We hebben nooit gezeik, het gaat er heel kameraadschappelijk aan toe. We zijn een echt team dat samen de klus klaart. Dat gevoel is elke dag opnieuw een cadeau. Ook mooi is dat mijn hond Bonus meekan, een Franse bulldog. Inmiddels is dat de officieuze mascotte van de vereniging.”

Koos heeft dan ook altijd zin om te werken. “Alleen als ik ziek ben of naar een begrafenis moet, kom ik niet. Zelfs als ik ga toeren met de motorclub, plan ik die uitstapjes op dagen dat ik niet hoeft te werken. Ik wil vrijwilliger blijven zo lang ik kan. In onze huidige groep zit iemand van 78 jaar, dus je ziet dat je het lang kunt volhouden. Maar het is wel werk dat je moet doseren. Je kunt niet aan één stuk doorgaan. Daarom heb ik groot respect voor professionele bosbouwers die dit werk de hele week doen. Dat moeten echt beulen van kerels zijn.”